SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — **УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК**

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCV. No. 213. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, NOVEMBER 9, 1988 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 9-го ЛИСТОПАДА 1988 Ч. 213. РІК. XCV.

ВИМАГАТИМУТЬ ЗВІЛЬНЕННЯ Л. ЛУК'ЯНЕНКА І М. МАТУСЕВИЧА

Вашінгтон. — В половині листопада в Совєтський Союз прибуде американська делеґація, до складу якої увійдуть члени Гельсінкської групи Конґресу, яка стежить за виконанням зобов'язань, взятих на себе державами Европи, а також ЗСА і Канади, які підписали відомі Гельсінкські угоди 1975 року про права людини.

Керівник делеґації Стені Гоєр, конґресмен-демократ з Мериленду і голова Гельсінкської комісії Конґресу, заявив, що в Совєтському Союзі делеґація буде добиватися звільнення двох членів совєтських Гельсінкських груп, останніх, хто ще не дістав свободи. Мова йде про членів української правозахисній групі — правника Левка Лук'яненка й історика Миколу Матусевича, які перебувають у сибірському засланні.

Л. Лук'яненко відбув у таборі за свою правозахисну діяльність 10 років, М. Матусевич — сім років. Обидва вони відмовилися піти назустріч властям і в обмін на звільнення підписати зобов'язання „припинити антисовєтську діяльність" (саме так совєтські власті розцінюють спробу правозахисних груп вияснити, як насправді мається в Совєтському Союзі справа з дотриманням прав людини і виконанням Гельсінкських домовленостей).

Крім 11 членів Конґресу, до складу американської делеґації входять також відповідальні співробітники Адміністрації: асистент секретаря Департаменту оборони Роналд Ліман, помічник державного секретаря у справах прав людини Ричард Шифтер і асистент секретаря Департаменту торгівлі ЗСА Луїс Лон.

Під час переговорів зі совєтськими керівниками, а, можливо, і зі самим М. Ґорбачовим, члени американської делеґації мають намір обговорити проблеми дотримання Совєтським Союзом прав людини — права визнавати будь-яку релігію і права вільно їздити по країні і виїжджати за її межі. За словами керівника делеґації, які наводить Билл Герц у газеті „Вашінґтон Таймс", делеґація спробує також прискорити звільнення совєтських політв'язнів, які все ще перебувають в ув'язненні. Кількість їх, згідно з різними повідомленнями, становить від 150 до 200 осіб. Совєтський уряд недавно обіцяв випустити всіх політичних в'язнів у найближчі місяці.

Окружний комітет УНС у західній Пенсильванії здобуває нових членів

Піттсбурґ, Па. — Тут відбулися в суботу, 15-го жовтня ц.р. Збори Окружного КомітетуУНСоюзу в приміщеннях місцевого 161-го Відділу.

У зборах, які відкрив секретар 161 Відділу, Іван Тиро мол., взяв участь головний предсідник Українського Народного Созу д-р Іван Флис.

У своєму слові головний предсідник повідомив присутніх, що в 1988 році УНС зорганізував 844 нових членів, що забезпечилися на загальну суму 6,063.000 дол При тому він зазначив, що Окружний Комітет Західньої Пенсильванії, який охоплює 18 Відділів, придбав у 1988 році 88 нових членів, помимо того, що 8 Відділів було зовсім нечинних. Окрузі бракує ще придбати 2-ох членів, щоб виконати призначену квоту для Округи — 90 нових членів. В дальшому д-р І. Флис по черзі проаналізував працю окремих Відділів Округи, які придбали нових членів. Найбільше придбав М. Турко із Відділу ч. 63, бо аж 33 нових членів. Н. Драпала з Відділу ч. 96 придбав 18 нових членів, П. Коґут із Відділу ч. 56 зорганізував 9 членів, а С. Головатий й О. Пишко з Відділів ч. 53 і ч. 383 по вісім членів.

Головний предсідник подякував усім секретарям Відділів за їхню успішню працю, а відтак вияснив присутнім нову систему; обезпечень в УНС, пояснюючи кожну із трьох систем, які впроваджено з днем 1-го вересня 1988 року. Він поінформував також, що головою департаменту обезпечень є Микола Бойко, а двома продавцями нових більших поліс є Л. Старух і М. Стецина. Також присутні довідалися, що майно УНС виносить тепер 62,274.000 дол., після того, як виплачено дивіденди на суму 1,012.00 дол. впродовж 1987 р. Він також подав дані про розвиток Корпорації Української Будівлі як і про велику кількість акцій, які веде УНС для фінансової допомоги своїм членам, як, наприклад, стипендії, поміч у випадках недуги, позички на мортґеджі, на спортову діяльність, на культурні і на церковні цілі. Він поінформував членів про відкриття інформаційного бюра УНС у Вашінґтоні, якого директором є головний радний Євген Іванців, а його помічником є Іван Кунь. Місцем наступної конвенції УНС обрано Балтімор.

Головний предсідник згадав про позитивну ролю, яку сповняють газети „Свобода" і „Український Тижневик" і дитячий журпал „Веселка". Вони віддзеркалюють працю цілої громади в З'єднаних Стейтах Америки і Канди і дають членам найновіші інформації не тільки з життя громад, але також з України і цілої діяспори, насвітлюючи окремо справи Великого Голоду в Україні, сталінського терору, катастрофи в Чорнобилі тощо.

Гучні оплески присутніх, після інформативної доповіді головного предсідника, були доказом великого захоплення інформацією д-ра І.Флиса. Після запитів зі залі Андрій Джула, головний радний УНС і голова Округи, який провадив Зборами закінчив їх і подякував усім учасникам за присутність та запросив на приготовану перекуску.

„ВИШИВАНІ МРІЇ" 4-ГО ВІДДІЛУ СУА

Вудбрідж, Н. Дж. — „Вишивані мрії" та продаж образів і ручних робіт мистців: Божемського, Васічко, Головчак/ДуБері, Ґеруляк, Закаляк, Сохан, Янюк і інших, влаштовує 4-ий Відділ Союзу Українок Америки. Імпреза відбудеться в: Sheraton Hotel Rt. I and Gillane, Woodbridge, N.J. в неділю, 13-го листопада ц.р., від год. 12-ої до 5-ої по полудні; даток 25 дол. від особи, який включає гарячий обід, показ української моди тощо. Зголошуватись треба до Віри Старух — (201) 283-0769, або Тирси Павляк — (201) 752-2338.

Ю. Афанасьєв підтвердив знищення документів у совєтських архівах

Ню Йорк. — Виступаючи в середу, 2-го листопада, на пресовій конференції в Ню Йорку, ректор московського Історико-архівного інституту Юрій Афанасьєв визнав, що протокол до секретного совєтсько-німецького договору 1939 року, а також ряд інших важливих документів, безслідно зникли зі совєтських архівів.

„Я не можу з впевненістю твердити, що сталінські архіви знищені, — сказав Афанасьєв. — Я кажу лише про зникнення звідти дуже важливих матеріялів... Процес демократизації, який передбачає і доступ до архівів, розвивається дуже повільно, значно повільніше, ніж ми цього хочемо".

Афанасьєва запитали, що на його думку, сталося з документами про дії Сталіна у воєнний час, в період колективізації, масового голоду і Великого терору.

„Нема ніяких підстав вважати, що архіви залишилися недоторканими, — сказав історик. — Врешті-решт режим, який знищив мільйони людей, не зупинився б перед знищенням кількох сот листів паперу..."

На запитання, чи могли б документи бути знищені вже в наші дні, Афанасьєв відповів, що технічно це було б дуже тяжко зробити. „Я не бачу підстав для хвилювання щодо цього, — додав він. — Як історик, я така ж жертва, як більшість моїх колег. Я не маю повного доступу до першоджерел... В архівній справі, як і в багатьох інших ділянках, панує невпевненість і невизначеність. Не можна говорити про перебудову до того часу, поки не буде визначено, що саме треба перебудовувати. Ми повинні мати повне уявлення про дійсність... В архівній справі, наприклад, не існує чітких законів. Ніхто не знає, які саме документи треба вважати секретними, з якої причини і на який час... В СССР існує Центральне управління архівів, однак партійні документи зберігаються в інших місцях, а доступ до них визначається цілком добровільно різними відомствами, міністерствами КҐБ і партійними органами. Історики і звичайні громадяни повинні переборювати численні бюрократичні перешкоди, щоб дістатись навіть до документів дореволюційної епохи... Дальші перспективи також не безхмарні..."

За словами Афанасьєва, в багатьох республіках були прийняті рішення передати місцеві архіви місцевим міністерствам юстиції. „Ми вважаємо це рішення безпідставним, — сказав історик.

— Ми розглядаємо його, як явну загрозу соціяльній пам'яті нашого суспільства".

ДОПОВІДЬ ПРОФ. В. СТОЙКА В НТШ

Ню Йорк. — В суботу, 12-го листопада ц.р., о год. 5-ій по полудні в Домі НТШ в Ню Йорку при 63 Четверта авеню (між 9-ою і 10-ою вулицями) Володимир Стойко, професор Магатенського коледжу, виголосить доповідь з циклю „Україна сьогодні" на тему: „Стан Української Католицької Церкви на Україні сьогодні". Управа НТШ надіється на численну участь українського громадянства.

„ЛЬВІВ ПІД ЧАС ГЛАСНОСТИ"

Ню Йорк. — Літературно-Мистецький Клюб — 136 Друга авеню в Ню Йорку (Дім ОУВФронту) влаштовує і запрошує своїх членів та прихильників на зустріч з колишнім науковим працівником Львівського музею українського мистецтва Стефанією Гулик-Гнатенко, яка виголосить доповідь на тему: „Львів під час гласности". Зустріч відбудеться в п'ятницю, 11-го листопада о год. 7-ій вечора. Після доповіді — дискусія.

АКАДЕМІК А. САХАРОВ ПРИБУВ ДО ЗСА НА ВІДВІДИНИ

Бостон, Масс. — Академік Андрей Д. Сахаров, совєтський вчений і визначний правозахисник, який сам перебував в азилю в місцевості Горький поза Москвою і повернувся з дружиною Єленою Боннер до столиці після перебрання влади в Кремлі Міхаїлом Горбачовим, генеральним секретарем ЦК КПСС і головою Президії Верховної Ради СССР, прибув в неділю ввечорі, 6-го листопада ц.р., до З'єднаних Стейтів Америки, а зглядно до Бостону в Массачусетс для відвідин своїх приятелів, деяких американських вчених і на лікування, як говориться в офіційному повідомленні.

На летовищі Логан, А. Сахаров зустрівся коротко з численними кореспондентами і склав заяву, але відмовився відповідати на запитання журналістів, мотивуючи свою відмову тим, що він, мовляв, щойно приїхав і напевно матиме змогу з ними зустрінутись і довше поговорити. У своїй заяві 67-літній вчений, лавреат Нобелівської нагороди миру, каже, що він й далі займається обороною політичних в'язнів і в'язнів сумління в СССР та добивається їхнього звільнення з тюрем, концтаборів і психіятричних закладів. При тій нагоді він підкреслив, що почувається щасливою людиною, бо йому було дозволено відвідати країну його дитячих мрій, яку він все глибоко поважав і подивляв за її демократичні свободи і за її оборону прав людини у світі. „ЗСА є дійсно подивугідною і великою країною", заявив Сахаров, згадуючи при тому про свою недавню неволю, обмеження рухів тощо. „Тепер я є правдиво вільною людиною, бо з мене зняте п'ятно обвинувачення і дозволено відвідати найбільшу країну у демократичному світі".

На летовищі зустріла Сахарова його прибрана дочка Тетяна Янкелевич та багато інших осіб з родини, приятелів, правозахисників. Раніше, на летовищі ім. Кеннеді в Ню Йорку кореспонденти запитували його чи він будь-коли був вже з за кордоном, академік відповів: „Ніколи". Поїздку Сахарова спонзорувала недавно покликана до життя гуманітарна організація Міжнародна фундація для збереження і утривалення гуманности. Його у поїздці з Москви супроводжав Євгеній П. Веліхов, голова фундації і віцепрезидент Академії наук СССР. Його нібито першим завданням є побачити сина і дочку жінки Є. Боннер і при тій нагоді перейти докладне бадання на рекомендацію лікарів. Поінформовані особи кажуть, що крім приватних справ А. Сахаров зустрінеться з багатьма видатними особами в ЗСА.

ОСІННЯ ЗАБАВА ПЛАСТУ І СУМА

Пассейк, Н. Дж. — Молодечі Організації Пласт і СУМА влаштовують тут в суботу, 12-го листопада ц.р. в Українській Централі, 240 Говп авеню, осінню забаву. Гратиме оркестра „Нове покоління" з Монтреалю. Столики можна замовляти телефоном, подзвонивши на число: (201) 772-3344.

ДЕНЬ ВИБОРІВ

З уваги на День виборів у вівторок, 8-го листопада, це число „Свободи" друкується з датою середи, 9-го листопада. У вівторок Головна Канцелярія УНСоюзу і В-во „Свобода" будуть закриті. Наступне число „Свободи" друкуватиметься в середу, 9-го листопада, з датою четверга, 10-го листопада. — Ред.

У СВІТІ

ПРЕЗИДЕНТ ФРАНЦІЇ Франсуа Міттеран відбув в кінці минулого тижня дводенну офіційну візиту у Федеративній Республіці Німеччини. Після прибуття на летовище в Кельні, Міттеран пересів на військовий гелікоптер, який завіз його і супроводжаючих його осіб, до резиденції канцлера західньонімецького уряду Гельмута Коля. Після розмови з Колем, Міттеран відбув довшу розмову з президентом ФРН Рихардом фон Вайцзекером, а вечором у замку Шимбурґ відбулась парадна вечеря в честь французького гостя з участю членів федерального кабінету і осіб з дипломтичного корпусу. Канцлер Г. Коль, який недавно відвідував Совєтський Союз, обговорить з Міттераном багато проблем політичного, економічного і культурного характеру та відношення країн Заходу до СССР під теперішню пору. Довшу розмову між собою відбули також міністри закордонних справ ФРН і Франції, Ганс-Дітріх Ґеншер і Ролянд Дюма.

В ПАРИЖІ ВІДБУЛАСЬ РОЗМОВА заступника державного секретаря для справ Західньої Азії і Тихого океану Гастона Сіґора із заступником міністра закордонних справ СССР Ігорем Роґачовим. Темою 10-годинної розмови була справа нових перспектив нормалізації відносин між демократичною і комуністичною частинами Кореї. Сіґор висловив надію, що протектор Північної Кореї, Совєтський Союз, застосує певного роду тиск на совго альянта, щоб можна було започаткувати конструктивну співпрацю між обидвома частинами Кореї, яка в майбутньому простелила б шлях до об'єднання. Зустріч американського і совєтського дипломатів відбулась в рамках дипломатичних зв'язків, які повинні відбуватися на систематичній базі і порушувати різні реґіональні проблеми у світі.

ТУРЕЦЬКА ПОЛІЦІЯ заарештувала кількох демонстрантів, які протестували проти приїзду до Туреччини президента Австрії д-ра Курта Вальдгайма і розмови з його турецьким колеґою Кенаном Євретом. Вальдгайм, на запрошення Єврета, зупинився в Стамбулі, повертаючись до Відня з відвідин в Кувайті і Сирії. Президент Австрії дуже позитивно висловився про розмову з президентом Туреччини. Під час розмови були обговорені важливі зовнішньополітичні справи і проблеми співпраці між Австрією і Туреччиною.

СОВЄТСЬКЕ ПРЕСОВЕ Агентство ТАСС повідомило, що міліція в Москві приготовляється до листопадових святкувань. Петр Боґданов, начальник міліції в Москві заявив під час зустрічі з пресою в міністерстві внутрішніх справ, що лише за перших дев'ять місяців в цьому році в Москві відбулося 640 недозволених міською управою демонстрацій і мітинґів. „Більшість цих демонстрацій були у своєму характері антикомуністичними і антисовєтськими", заявив Боґданов і додав, що число міліціонерів в Москві буде збільшене на 25 відсотків, а на допомогу міліції прибудуть 13,500 дружинників. Ці протизаходи, на його думку, конечно потрібні, щоб запобігти провокативним виступам і незаконним демонстраціям. Боґданов зокрем критикував неформальне об'єднання Демократичний Союз, який в останньому часі подвоїв свою активність в Москві.

МІСЦЕВА ПОЛІЦІЯ У ВІДНІ повідомила, що минулого тижня невідомий осібняк кинув запальну бомбу на пам'ятник збудований недавно для жертв нацизму під час Другої світової війни. Монумент у Відні був відкритий три тижні тому. Злочинцеві вдалося втекти, але його розшукує уніформована і кримінальна поліція. Пам'ятник був дещо пошкоджений, але фахівці заявили, що його вдасться відреставрувати без втрати мистецької вартости.

В РЕЗУЛЬТАТІ ПОЛЕГШ при отримуванні візи для відвідин рідних і знайомих у західніх країнах, совєтські еміґраційні власті (ОВІР) і одинока повітряна лінія Аерофлот мають справжні клопоти і не можуть дати собі ради з напливом аплікацій і клієнтів, які бажають відвідати країни Заходу. Аерофлот прямо не був готовий до такого напливу пасажирів і керівництво мусіло терміново найняти додаткових робітників для полагодження щоденних справ. Також закордонні лінії, зокрема Пен-Амерікен, мають багато замовлень на виїзди не тільки до Західньої Европи, але також до З'єднаних Стейтів Америки, Канади, а навіть і до Австралії.

Розмова з Олексою Мурженком

Джерзі Сіти, Н. Дж. (Н. О.). — До Америки приїхав довголітній політв'язень совєтських концтаборів українець Олекса Григорович Мурженко з дружиною та малолітньою донькою. Мурженки виїхали з Києва 28 лютого ц.р. на запрошення ізраїльських друзів. Прибувши до Італії, вони попросили політичного притулку в американській амбасаді й 24-го серпня прибули до Ню Йорку.

О. Мурженко

Народився Олекса Мурженко 1942 року в Україні на станції Лозова Харківської области. Батько загинув на війні. Закінчивши початкову школу, О. Мурженко вступив до військового училища ім. Суворова в Києві. На останньому курсі він таки залишив училище й пішов навчатися до Московського фінансового інституту. На першому ж курсі з групою інших студентів створив незалежну неомарксистську організацію під назвою „Союз свободи розуму", метою якої була демократизація совєтського суспільства. Його засудили до шести років ув'язнення, відбуши які, він постійно перебував під пресом КҐБ і його пильним оком. Мурженко зрозумів, що цей негласний терор з боку КҐБ тяжітиме над ним довіку і тоді він погодився з групою євреїв і одним росіянином захопити літак, скерувати його за кордон і продемонструвати світові відчайдушний протест проти заборони виїзду совєтських громадян за кордон. Учасники групи були єдиними пасажирами в літаку. Оскільки один з них був пілот, то членів екіпажу захопленого літака вони збирались висадити на території Совєтського Союзу. Та все це не пройшло повз увагу КҐБ. До групи втікачів належали: А. Альтман, М. Бодня, М. Димшиц, В. і С. Залмансони, Е. Кузнєцов, А. Мурженко, І. Менделєвич, Б. Пенсон, Л. Хнох і Ю. Федоров. Українця Мурженка й росіянина Федорова запросив організатор втечі Е. Кузнєцов, котрий знав їх по мордовських концтаборах як надійних і стійких однодумців.

15-го червня 1970 року всі вони були заарештовані на ленінградському летовищі „Смольноє" при спробі захопити літак АН—2. О. Мурженка засудили до 14-ти років таборів особливо-суворого режиму, котрі він повністю відбув. Звільнився в 1984 році, але незабаром знов був засуджений за порушення режиму до двох років і відправлений до Ізяслава в найжорстокіший табір для кримінальних злочинців. В таборах, разом з іншими українцями, він активно боровся за права людини та права політв'язнів, підписуючи звернення до гельсінкських нарад у Белґраді й Мадриді та беручи участь в інших акціях українських правозахисників. Видавництво „Оверсиз" в Лондоні опублікувало книгу О. Мурженка, в якій він розповів, як прийшов до зміни поглядів на радянську дійсність. Його погляди були розцінені карними органами як антисовєтські. На сторінках книги знаходимо спогади про українських політв'язнів — наприклад, про Шумука, Лук'яненка, Романюка, Красівського, Мороза та інших. Всього за колючим дротом він пробув 22 роки. Кореспондент „Свободи" взяв у нього інтерв'ю.

Питання: Олексо Григоровичу, скільки років ви пробули в таборі особливого режиму?

Відповідь: Цілих 16 років, з них 14 років за спробу викрадення літака, щоб вирватись за кордон, і два роки мені додали за порушення режиму.

П.: Що ви можете розповісти про побут і працю в умовах табору особливого режиму?

В.: Табір особливого режиму — це фактично тюрма, бо в'язнів там утримують в камерах під замком. Правила внутрішнього розпорядку передбачають одногодинну прогулянку, але дворики з цементною підлогою і кам'яними стінами розміром 3 на 4 метри — це також камери, тільки, замість стелі там натягнута металева сітка. Працюють знову ж таки в робочих камерах і тільки з тими, з ким живуть. Так само виводять і на прогулянку. Отже спілкування з іншими в'язнями неможливе. В СССР є чотири види режимів для концтаборів: загальний (тобто, найлегший), посилений, суворий і особливий. Найважчі умови, звичайно,

(Закінчення на стор. 3)

В АМЕРИЦІ

ОСТАННІ ДНІ ПЕРЕД виборами є особливо напруженими для Дж. Буша і М. Дукакіса, котрі намагаються здобути так потрібні їм голоси. 3-го жовтня М. Дукакісові сповнилося 55 років, але він продовжував виступати у Філядельфії та в Ню Йорку. Тепер він докладає зусиль, щоб привернути на свій бік виборців у стейтах Пенсильванія, Огайо, Іллинойс, Мишиген і Каліфорнія. Дукакіс не може дозволити собі програти в котромусь із цих стейтів, бо для перемоги потрібно набрати не менше, ніж 270 голосів із загального числа виборців 538. Вважають, що останніми днями Дукакіс дещо піднявся в очах виборців. Якщо минулого тижня його підтримувало 38 відсотків виборців, то тепер — 40 відсотків. М. Дукакіс, виступаючи в четвер, 3-го жовтня, в приміщенні нюйоркського летовища, заявив: „Я хочу, щоб ви робили те, що можете робити найліпше. Я хочу дати вам таку Америку, про яку ви мрієте. Я хочу, щоб ви віддали свої голоси за мене".

ДЖ. БУШ РАНІШЕ ЗАРУЧИВСЯ підтримкою в більшості стейтів, де здобути 270 голосів виборців йому не становить трудноців. Однак він продовжує свої виступи. Політичні оглядачі вважають, що вагому підтримку кандидатові Републіканської партії надає президент Реґен, котрий у своїх поїздках по країні не пропускає нагоди підтримати Буша і водночас звернути увагу виборців на недоліки в політиці Дукакіса. Виступаючи в місті Колюмбус, стейту Огайо, 3-го жовтня Дж. Буш закінчив такими словам: „Я представляю головну вулицю Америки і її програму. Мої погляди — це ваші погляди і те, як оцінюєте життя всі ви. Ваші оцінки, погляди й наміри я хочу втілити в життя. Майбутнє Америки повинно забезпечити здійснення мрій кожного американця."

У ЧЕТВЕР, 3-ГО ЖОВТНЯ на процесі манґеттенського адвоката Стайнберґа присяжні і судді пережили вражаючі жахом хвилини під час перегляду кіноплівки, на якій зафіксовано сліди побоїв, що їх витерпіла Геда Нассбавм. Деякі поранення на її обличчі й тілі свідчать, що це могли бути не лише побої, а можливо навіть тортури за допомогою спеціяльних інструментів, хоч покищо це не доведено, а також не з'ясовано, що то були за інструменти. Стайнберґ бачив цю плівку вперше і було помітно, що він дуже нервується. Очевидно, ця стрічка не могла не вразити навіть його. Два тижні тому відмінено звинувачення у вбивстві, котре було пред'явлене Геді Нассбавм минулого року. Адвокат Стайнберґа сказав, що його підзахисний не несе відповідальности за щойно продемонстровані сліди побоїв. Стайнберґ показав велику кількість рубців на його руці, які нібито залишилися від побоїв, нанесених йому Гедою Нассбавм.

30-ГО ЖОВТНЯ ФІРМА універсальних крамниць „Сірс Робак і компанія" оголосила, що продає „Сірс-таввер" — найвищий у світі будинок. В цьому хмародері 110 поверхів, він досягає висоти 1450 футів (440 метрів). Його збудували 1974 року і там міститься штаб-квартира фірми. Президент фірми Едвард Бреннан заявив, що „треба поліпшити фінансові справи". Згідно з його словами штаб-квартира фірми й надалі залишатиметься в хмародері, однак деякі приміщення доведеться звільнити. В „Сірс-таввер" працюють понад 8,000 працівників фірми. В тому ж будинкові арендують приміщення десятки інших компаній.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association at 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302

Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Subscription 1 year $40 00 6 months — $22 00 3 months — $12 00
UNA members 1 year — $15 00 Change of address — $1 00 Make check or money order payable to "Svoboda"

Postmaster Send address changes to

Svoboda 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302
Tel (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City N J

Передплата на рік $40 00 на півроку — $22 00 на 3 місяці — $12 00
Для членів УНСоюзу $15 00 річно За кожну зміну адреси $1 00
[illegible] money orders" виставляти на "Svoboda"

P O Box 346 Jersey City N J 07303

Сумний епілог диктатора Маркоса

Ахіпелаг Філіппін на Тихому океані із близько 10 мільйонами населення, має за собою довгу історію, до якої, в новітньому періоді належить окупація японськими військами, з якої визволила цю країну Америка.

У липні 1946 року Філіппіни проголосили себе незалежною республікою, яку визнала й Америка. Але у 1972 році тамошній президент Фердинанд Маркос завів вийнятковий стан і почав правити декретами та всіма можливими способами збагачуватися коштом свого народу. Одружився Маркос з американською Імельдою, стюардесою літака, на якому познайомилися, — тоді великою красунею. Імельда Маркос виявилася не менше хапчивою і безскрупульною, як її чоловік. Їхнє диктаторське правління із щораз новими актами безправного здирства довело до кривавих заворушень. Вони перетворились в одверту революцію, коли насланий Маркосом вояк застрелив лідера опозиції Беніно Акіно, як той вернувся з добровільного азилю до столиці Філіппін Манілі. Вдова Коразон Акіно очолила опозицію і виявилася такою енерґійною і розумною, що стала найпопулярнішою діячкою у цій країні. Маркос пофальшував парляментарні вибори і в реакції тамошня революція загрозила йому втратою життя. Американський Уряд порадив йому зректися влади і перевіз з його родиною і гуртом прибічників на Гавайський острів. Президентом Філіппін стала Коразон Акіно — по-нинішній день, маючи найбільшу турботу з комуністичними партизанами.

Але подружжя Маркоси не задовольнилися вигідним життям в люксусовому палаці на розкішному острові Гаваї, тільки відтіль вели дальше різні обманницькі махінації з допомогою від своїх прихильників і спільників у нелеґальній наживі. Та забава закінчилася, коли Маркос закупив в Ню Йорку три великі кам'яниці. Встрянула туди прокуратура, яка твердить, що ці кам'яниці закуплено за вкрадені Маркосом гроші. Острів Гаваї належить до юрисдикції ЗСА. Нюйоркська прокуратура обвинуватила подружжя Маркосів у крадежі чужого майна на різних обманницьких операціях. У минулу неділю 30-го жовтня прилетіла Імельда Маркос на летовище в Нюарку приватним великим джетом разом із двома адвокатами, службою безпеки та своїм лікарем, духовником, секретаркою і служанкою. З Нюарку автомобільна кавалькада поїхала під найбільший люксусовий готель у Ню Йорку, Вальдорф Асторія на 5-ій Авеню. Фердинанд Маркос передав своїм адвокатам довідку від лікаря, що він хворий і не може особисто явитися. Імельда Маркос пішла спершу помолитися до недалекого від Вальдорф Асторії собору святого Патрика, а відтіль, на перше переслухання до суду, де заявила, що вона — „невинна". Суддя погодився залишити її покищо на волі за заставом 5-ти мільйонів долярів без права виїзду з Ню Йорку, поки не складе тієї суми. Судова розправа відбудеться у недалекій майбутности при чому Маркосам, коли їх визнають винуватими, загрожує кара в'язниці до 20 літ і конфіскація мультимільйонового маєтку.

Газетні коментатори прославляють американське судочинство, яке встрянуло до цієї історії, яка годиться, як сюжет до авантюрницького роману. Коразон Акіно висловила подяку і признання американськомуУрядові разом із надією, що бодай частина награбленого Маркосами маєтку вернеться до філіппінської державної казни. Американські газети писали свого часу, що Імельда Маркос вивезла з Філіппін на Гаваї — поруч із грішми, золотом і біжутерією — 5,000 своїх черевиків. Вийнятковий приклад закохання в люксусі коштом награбованого народного майна. Невідомо, чи кільком американським адвокатам, що їх найняли Маркоси, вдасться доказати на судовій розправі, що Фердинанд і Імельда Маркоси дійсно „невинні". Філіппінський уряд напевне доставить нюйоркській прокуратурі докази ганебного володіння Маркоса. Цей епілог диктатури Фердинанда Маркоса перейде до історії, як ще один доказ, яка велетенська різниця між одноособовою диктатурою, спертою на збройній силі, та демократією західнього зразка.

БЕЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І КНИЖКИ — НЕ БУДЕ Й УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ!

Омелян Твардовський

ПРИМУСИЛИ ЗАГОВОРИТИ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ І МОВУ

Згідно з традицією червоної імперії, слідом за вересневим пленумом ЦК ЦК-КПСС, 10-го жовтня 1988 року в Києві почався пленум центрального комітету Компартії України. Як передбачав порядок нарад з доповіддю — „Про роботу по виконанню в республіці рішень XIX Всесоюзної конференції КПСС, липневого і вересневого (1988) пленумів ЦК КПСС", виступив секретар ЦК Компартії України Володимир Щербицький, який в своїй довжелезній промові, між іншими, був змушений врешті заговорити про права людини і занепад української мови в Україні. Цитуємо основніші виїмки з київської „Спортивної Газети" ч. 121 з вівтірка 11 жовтня 1988 року.

„Про права людини":...
„Удосконалюючи політичну систему, слід виходити з того, що вона повинна забезпечити надійні юридичні гарантії конституційних прав і свобод кожного громадянина... В резолюції з цього питання поставлено завдання провести в країні в найближчі роки широку правову реформу. У республіці вже розгорнуто роботу по перегляду діючих юридичних норм, приведенню їх у цілковиту відповідальність з потребами сучасного розвитку нашого суспільства. Триває громадянська і партійна реабілітація осіб, необгрунтовано репресованих у 30-40-і і на початку 50-х років. Після XXVII з'їзду КПСС і особливо після XIX партконференції цю роботу активізовано. За останні 2 місяці реабілітовано 359 чоловік.

Всього за період з 1956 року в республіці реабілітовано 310 тисяч 284 чоловіка. Розгортається також робота по вдосконаленню діяльності судових органів, забезпеченню безумовної незалежності суддів, найсуворішому додержанню всіх демократичних засад судочинства, неухильному проведенню в життя принципу презумпції невинності... ні в якому разі не допускати випадків засудження невинних".

„Про реалізацію настанов партконференції щодо вдосконалення ідеологічної роботи, розвитку між національних відносин": „В органічній єдності, в одному ряді з радикальною економічною реформою і демократизацією громадського життя перебувають проблеми оновлення всієї ідеологічної роботи... Скажімо, одне з важливих завдань суспільствознавців — прискорити вивчення так. зв. 'білих плям' в історії. Треба визнати, що робота ця ведеться не тільки не досить енергійно, а й слабо координується. А це призводить до того, що в пресу потрапляють публікації не завжди об'єктивні, а то й просто такі, що перекручують історичну правду. Наприклад, у газеті „Літературна Україна" від 21 липня ц. р. поміщена велика стаття про відомого українського історика Михайла Грушевського, в якій однобоко висвітлюється його наукова і політична діяльність, зроблена спроба якоюсь мірою навіть виправдати його відомі націоналістичні позиції. І подвійно прикро, що такі прорахунки допускаються газетою, яка стає цікавою і злободенною. Тому правильно вчинила редколегія 'Радянської України', опублікувавши компетентну рецензію на зазначену статтю. Пора парткомові, та й правлінню Спілки письменників по діловому і принципово, не навішуючи ярликів, допомогти редколегії свого друкованого органу...

Як уже відзначалось у документах ЦК компартії України, в минулому було допущено недоліки і прорахунки, які призвели до неоправданого звуження сфери застосування української мови. Що вдалося зробити, щоб виправити становище? Насамперед, збільшено прийом педінститутів із спеціяльності 'українська мова і література'. В університетах знов організовано підвищення кваліфікації вчителів української мови. Розроблено нові програми з української мови і літератури, збільшилось видання відповідних навчально-методичних посібників. З нового навчального року на вивчення української мови і літератури відведено на тиждень на п'ять годин більше. Вперше передбачено для цього спеціяльні години в 9-их — 10-их клясах усіх шкіл. Кількість шкіл з українською мовою навчання збільшилась на 137 одиниць. У м. Києві, наприклад, з 8-ми нових шкіл чотири — з українською мовою навчання і двічі — з українською та російською. Зростає кількість шкіл з поглибленим вивченням української мови і літератури. У школах з українською мовою навчання зосереджена майже половина всіх школярів республіки. Вживаються також заходи, спрямовані на те, щоб у школах і дитячих садках кожного мікрорайону обласних центрів, великих промислових міст на основі вільного вибору мови навчання діляли кляси і групи, як з українською, так і російською мови навчання...

З цього року в усіх вузах запроваджуються факультети по вивченню української мови і літератури. Практично в половині груп і факультетів університетів навчання ведеться українською мовою. Підготовлено п'ятитомний підручник з історії української літератури для студентів. З наступного року почне виходити науковопопулярний журнал 'Пам'ятки України'. Міністерство культури вживає заходів до розширення сфери української мови в театрах республіки. На кіностудії ім. О. П. Довженка утворено виробничо-творче об'єднання по дублюванню фільмів українською мовою. Входять в традицію свята рідної мови. Спиняюсь на всьому цьому так докладно тому, що дискусії навколо сфери застосування української мови не перипиняють — „Далі ще Щербицький безсоромно, викручуючися з вини, (до якого трагічного стану він допоміг допустити стан української мови) накинувся на письменників, які в часі свого липневого засідання відкрито стали в обороні рідної мови: Відтак він говорив: „Біда лише в тому, що здорова ділова полеміка часто підмінюється, м'яко, кажучи, демагогічними розглагольствуваннями, як це сталося, зокрема, в ряді виступів на липневому засіданні президії

(Закінчення зі стор. 4)

НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ

Василь П. Сидоренко

Музичний Вечір у Ню Йорку

Приємно, коли під час подорожі несподівано з'явиться нагода бути присутньому на цікавому музичному вечорі. Недавно, перебуваючи в Ню Йорку, я мав нагоду почути концерт алюмнів, учнів та друзів Українського Музичного Інституту Америки. Концерт відбувся вечором 15-го жовтня ц. р. в казковому оточенні музичної залі Українського Інституту Америки.

Більша частина програми була присвячена талановитим сопранам, Оксані Харук і Марії Волянській. Обидві професійно займаються вокальною музикою. Разом, вони заспівали „Заграйте сурми", англійського композитора Г. Пирселла (1659-95) і „Пливе човен" Миколи Лисенка (1842-1912). Зокрема Оксана Харук виконала пісню „Самотність" австрійського композитора Г. Вольфа (1860-1903), а Марія Волянська „Колись він прийде" з опери „Царевич" мадярського композитора Ф. Легара (1870-1948). Багатий кольорит, сильна технічна контроля, і добра вимова слів характеризує спів обох сопранів. Було цікаво спостерігати як мінявся лірнзм їхніх голосів, коли співачки виконували пісні різних музичних періодів. Акомпаньяторка Соня Шереґ уміло і ефектовно виконала музичні супроводи.

Піяністка Марта Мачай заграла „Прелюдію", Якова Степового (1883-1921) і „Ноктюрн, сі бе-моль мінор", Ф. Шопена (1810-1849). Глибоке надхнення піяністки викликало у слухачів особливу увагу до цих ефемерних творів. Приємно, що виконуються такі рідкісні твори українських композиторів, як „Прелюдія".

Також виступали сестри Аніта (скрипачка) і Марта (піяністка) Аєрбе. Через порвану струну на скрипці, сестри несподівано перемінили черґування їхніх концертових точок. Ця переміна трохи нарушила скупчення Марти Аєрбе у її виконанні Шопенового „Скерца ч.2". Переймаючись індивідуальними пасажами, піяністка замало присвятила уваги до загальної форми композиції. Аніта Аєрбе відіграла першу частину „Скрипкового концерту ч. 5", В. А Моцарта (1756-91), у фортепіяновому супроводі Марти Аєрбе: Цей твір вимагає сильних контрастів між виконавцями і тому не має звучати, як дует. Також, новонатягнута струна творила певні перешкоди для доброї інтонації скрипки. Надіюся, що в майбутньому ці талановиті музиканти не будуть мати таких пригод під час концерту.

На закінчення концерту співак піяніст Олесь Кузишин виконав три сучасні українські пісні Володимира Івасюка (1949-1979) „А ти подумай", Олександра Білаша „Цвітуть осінні, тихі небеса" та Івана Карабиця „Людям на добро". Ліричний настрій перших двох пісень був уміло відтворений виконавцем. Енергійна пісня Карабиця показала слухачам, що й в Україні джазова музика є прийнятою у вищих музичних колах.

Надіюся, що молоді музиканти далі продовжуватимуть свою мистецьку працю і ще не раз виступлять на сцені Українського Інституту Америки.

Ольга Кузьмович

1000-РІЧЧЯ ХРИСТИЯНСТВА В МОЛОДЕЧІЙ УЯВІ

У повені бенкетів, концертів та маніфестацій, що проходять у нашій спільноті у цьому пропам'ятному році, є також скромні, але вагомі спроби нашої дітвори і молоді передати своє зрозуміння цієї неповторної річниці.

Таку спробу бачили ми на виставці творчости молоді, що її влаштував в Ню Йорку 64-ий Відділ Союзу Українок Америки в першій половині жовтня 1988 року.

У приміщеннях галерії ОУМА в Ню Йорку чепурно видніли розташовані в мілою рукою організаторів мистецькі спроби українських дітей, передати рисунком їхнє поняття, що це таке 1000 років Християнства в Україні.

П'ятдесят сім рисунків, а до того ще й 11 письмових праць — це вислід наполегливої праці і старань організаторів, це значить 64-го Відділу СУА і виховників та вчителів. Пишемо наполегливої, бо задум, — як інформує нас голова Відділу Христина Навроцька, — зродився ще у 1981 році, коли ж виховна референтка того відділу Дарія Костів запропонувала, щоб перевести конкурс серед дітей та молоді, із тематики 1000-річчя Хрищення України і в цей спосіб безпосередньо їх притягнути до відзначення цієї великої річниці. Задум прийнято з ентузіязмом, проєкт увійшов як резолюція Конвенції СУА в цьому ж році, а після вислано відповідні інформативні листки до Владик, шкіл українознавства і організацій молоді. Пляновано теж видання окремої книжки з працями української дітвори і молоді. Але пройшло кілька років, а відгук на цей задум був невеликий. Треба було аж особистими зверненнями до матерів, бабунь і учителів заохочувати дітей взяти у тому конкурсі участь. Щойно в останніх двох роках у наслідок цих заходів зібрано таку кількість матеріялу, що вкінці можна було зробити цю виставку, — але на видання книжки, було вже запізно. Усе ж добре, що завдяки дбайливості і праці виховної референтки та цілого відділу СУА ширша публіка могла побачити ці мистецькі та письмові спроби.

На виставці впадала ввічі увага до проєкту в поодиноких учителів шкіл українознавства. Найбільше експонатів дали учні шкіл українознавства у Філядельфії, Чикаго, Ню Йорку та Ню Гейвену. Експонати учнів із Чикаго відразу відрізняються специфічною технікою рисунку і малюнку, що напевно було впливом учителя мистецтва. В інших бачиться радше самостійний підхід до розв'язки ідеї 1000-річчя. Не можна, однак, при тому забувати, що ці твори ніяк не годиться оцінювати пересічними критеріями мистецького рисунку і ми, будучи ляїками навіть до того не беремося. Але все ж можна було відразу завважити у деяких молодих адептів мистецтва поважний підхід до праці і талант, який може згодом дуже гарно розвинутися.

Може не потрібно було доконче показувати всі рисунки, які наспіли, бо деякі із них вказували на те, що їхні автори працювали з примусу, або так „на відчіпне" і ніяк при тому не перепрацювалися. Декілька праць мало характер архітектурний і були відображенням українських церков без іншої тематичної розв'язки.

Треба було, однак, брати до уваги те, що від проголошення конкурсу до виставки проминуло сім років і напевно багато із авторів вміжчасі — це студенти коледжів. Це можна було особливо завважити на письмових працях, яких щоправда було лише сім але найкраща належить учениці, яка сьогодні, (як довідуємося) вже студентка університету.

Усе ж таки і мистецькі праці і письмові дали авторам незалежно від віку, коли вони це робили, можливість застановитися на короткий час над тим, що таке це 1000-річчя Християнства в Україні і яке його значення для українського народу. Бо властиво, якщо брати цілість, наша дітвора і молодь ніяк не включилася емоційно у це святкування і небагато до цього нагоди дало їй наше зорганізоване громадянство, влаштовуючи різного роду імпрези в рамках відзначування 1000-річчя.

Тому задум 64-го відділу СУА був корисний та побажаний і добре, що ці праці показано ширшій публіці. На відкриття виставки зібралося біля 80 осіб, які дуже прихильно прийняли молодечі спроби і з цікавістю вислухали слів голови відділу та його виховної референтки. Напередодні виставки оглянула виставку дітвора шкіл українозанавства з Ню Йорку СУМА і „Самопоміч" в числі понад 100 осіб.

Для відвідувачів приготовано гарно прикрашений каталог із поясненнями всіх виставлених праць, під назвою: „Хрищення Руси-України в уяві українських дітей".

Як бачимо, — ця уява у наших дітей є лише треба вміти її розбудити та дати їм нагоду себе виявити, а передусім старатися зрозуміти, що вони відчувають. Коли, однак, беремо участь у численних імпрезах з приводу нашої знаменної річниці то завважуємо, що, звичайно, вимагалося участи дітвори і молоді, як свого роду „прикраси", не застановляючись над тим, що ця молодь пра тому думала, відчувала чи, що розуміла.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ВИБРАТИ ЖІНКУ НА ГОЛОВУ СКВУ

Зближається час виборів до Світового Конгресу Вільних Українців і мені прийшло на думку чи не варто тим разом вибрати на голову жінку. Поляки в Америці після смерти Мазевського вибрали на голову своєї організації жінку. Чому ми маємо бути гірші? Ми маємо жінок, які надаються на це становище. Жінки є більш практичні, ніж мужчини і знаходять легше практичну розв'язку, а мужчини більше керуються ідеями і за них вічно сперечаються. А ми маємо того вже досить.

Коли Маргарет Тачер кандидувала в Англії на пост прем'єра, англійці не дуже вірили, що вона дасть собі раду на цім становищі, але сказали: „Give her chance".

Чому ми не могли б сказати: даймо раз жінці виявити себе? Чому би ні?

мгр **Осип Губчак**

Чикаго, Ілл.

Олекса Стефанович

ЛИСТОПАДОВЕ

Бог та Білий і Чорний.
Серед столу — вага.
Білий — світлеє горне.
Чорний — темне верга.

Тяжко важить неслава
Сварів, розбрату, зрад.
Та — краплина кривава —
Ось упав — Листопад.

Твого духу вага то, —
Перед Богом, стоїш.
Добрих чинів — багато.
Але злочинів — більш.

Зазмагалися важки
Парокрильців обох —
І замислився важко,
Щось міркуючи, Бог.

Міттенвальд, 1946.

Роман Голіят

ПОЛЯКИ ПРО СВЯТКУВАННЯ У ЧЕНСТОХОВІ

I.

Засоби масової інформації в Польщі широко й докладно інформували слухачів, глядачів і читачів про Тисячоліття Хрищення Руси-України, що його торжественно відсвятковано на Ясній Ґорі в Ченстохові в днях 10-го і 11-го вересня 1988-го року. Згадати б обширні репортажі в наступних католицьких і некатолицьких газетах: „Нєдзєля" „Слово повшехне", „Тигоднік повшехни", „Гость нєдзєльни", „Так і нє", і ряд інших газет і журналів. На жаль, українська преса по обох боках океану принесла скупі й сухі репортажі про ці небуденні історичні святкування.

На особливу увагу заслуговує стаття ред. Марка А. Копровського в „Католіку" — тижневику суспільно-культурного товариства „Пакс", Катовиці 25-го вересня 1988 р., ч. 39. Його стаття ілюстрована знімками, заповнила першу й п'яту сторінки цього тижневика. Там читаємо: „Великий дар Хрищення. Таких святкувань Ясна Гора ще не переживала. Ще ніколи не сталося, щоб протягом двох днів перед її головним вівтарем лунала українська мова, щоб під барокковим склепінням базиліки протягом стількох годин лунали гарячі молитви, благальні й вдячні молитви до Нашого Господа, Ісуса Христа й Пресвятої Богородиці".

Той традиційний „польський дім", як сказав на закінчення святкувань **кардинал Мирослав Любачівський, Верховний Архиєпископ Львова, стався для українців на два дні** домом українців, що з'їхалися до Ченстохови не лише з найдальших сторін Польщі, але цілого світу. Від Африки до Аляски. На закритому білим полотном вершку Ясної Гори, побіч ікони Чорної Мадонни, виднів герб України, як теж висіли ікони святих Володимира й Ольги, а на місці польського напису на вівтарі з'явився старослов'янський зі змістом, що українці разом з усіма християнами прославляють Святу Трійцю. Оболоні при Ясній Горі зискали також український акцент. Східні трираменні хрести, як також стації з іконами святих, які вказували на мартирологію українського народу. Ця українська „облога", на яку Мадонна Ясної Гори чекала 600 років, була вповні оправдана. Десятки тисяч вірних Української Католицької Церкви, користаючи зі запрошення примаса Польщі дякували Богу за Тисячоліття Хрищення Руси-України, а одночасно просили Пречисту Діву Марію, яка заки осіла в Ченстохові, відбула материнську мандрівку по безкрайніх степах їх країни, про дальше благословення для своєї Церкви й народу. Вибір Ясної Гори для цих святкувань не був припадковим. До Господині цього місця українці відносяться з особливою посвятою, вкладаючи у свою Літургію акцент Її особу. Усі прохання, які входять у засяг Літургії, завжди кінчаються закликом до Божої Матері, про Її заступництво в справі спасіння.

Дивлячись на цю товпу народу, що клала на грудях, інакше як латинники, справа наліво, той самий знак перемоги над смертю через терпіння і смерть Христа, багато поляків дивувалися — як-то українці і католики разом? А так! Чотири останні сторіччя наглядно доказують, що Берестейська Унія не була штучним твором, і не постала з політичних спонук. Уніятська Церква постала просто на теренах, що від середньовіччя втримували зв'язок одночасно з Царгородом, як і з Римом. У висліді багатьох історичних подій, Уніятська Церква напостійно зв'язалася **з національним українським рухом. Вона сталася „національною" Українською Церквою, яка ділить по сьогоднішній день його успіхи й поразки. Самий термін уніятська Церква, тобто з'єднана, є вже перестарілим і неактуальним терміном. До історії відсталости треба також зарахувати окреслення Греко-Католицька Церква, яку то назву надала їй Австрія Франца Йосифа. Після Другої світової війни її визнавці на еміграції, надали їй ім'я — Українська Католицька Церква. Зміни після Другої світової війни допровадили, одначе, до парадоксальної ситуації. Ця Церква перестала де юре існувати на теренах, які були її колискою, а найбільшим скупченням її визнавців стався американський континент.**

У Польщі до 1956 року обряд українсько-католицький був також формально заборонений і діяв у „підпіллі". Після 1956 року, завдяки величезним стараниям кардинала Стефана Вишинського, цей обряд міг вийти „на поверхню", і почати правно діяти. Безсумнівно, особистою заслугою примаса було це святкування Тисячоліття, як також творення і оборона українських церковних парафій, проти яких у 1960-их роках влада почала виявляти наново ліквідаційні тенденції.

Під цю пору в Польщі живе коло 300,000 вірних українсько-католицького обряду. Найбільші їхні скупчення знаходяться у частині перемиської дієцезії, яка залишилася на території нашого краю, на території своєї давньої Апостольської Адміністрації, що її створено в 1934 році, крізь виділених з Перемиської дієцезії дев'ять деканатів, як також у воєвідствах: вроцлавському, гошівському, катовицькому і ольштинському, в яких знайшлися після примусового переселення у 1947 році. Український католицький обряд в Польщі не має своєї власної ієрархії і структури. Обов'язки ординарія для її вірних сповняє кожночасний наставлений Апостольською Столицею примас Польщі, якому допомагають два вікарії, що завідують двома вікаріятами.

Закінчення буде.

Розмова...

(Закінчення зі стор. 1)

в особливому режимі, де всі мають носити одяг з горизонтальними смугами, дозволяється лиш одне коротке (до 2-х годин) і одне довге (до 2-ох діб) побачення на рік. Посилку можна отримати тільки після відбуття половини строку і то не більше п'яти кілограмів на рік. Можна відсилати лише один лист на місяць. Але якщо адміністрація карає когось, то позбавляє посилки, побачення і листування, знаходячи привід для конфіскації листів. Мені доводилось побувати в трьох таборах особливого режиму (в Мордовії, на Уралі, та в Ізяславі). В'язнів утримують разом протягом багатьох років. Розселити можуть тільки тоді, коли через абсолютну несумісність виникає загроза вбивства. І навпаки, якщо в'язні живуть дуже дружно, влаштовують спільні акції, знаходять спосіб для передачі на волю якоїсь інформації, то їх також розселюють.

П.: За роки неволі, як і кожному в'язневі, вам напев не доводилось побувати в різних тюрмах. Яка з них видалась вам найжорстокішою?

В.: Найжорстокішою є Володимирська тюрма, хоч інші від неї не набагато відстають. Володимирська тюрма існувала ще до революції, але теперішній режим набагато жорстокіший і тюремники застосовують більш вишукані тортури. Сильніші духом політичні в'язні витримують цей жахливий режим, а кримінальні злочинці часто божеволіють, кінчають самогубством або гинуть у бійках. Приблизно з 1980 року політичних в'язнів почали спроваджувати не до Володимирської, а до Чистопольської тюрми. Це пояснюється тим, що завдяки політичним в'язням жорстокість Володимирської тюрми стала відома всьому світові. Однак Володимирська тюрма існує й далі та продовжує свою чорну справу. В Чистополі я не встиг побувати, але чув від інших, що вона нітрохи не легша, а в чомусь навіть гірша. Справа в тому, що Володимирська в'язниця не могла забезпечити всіх працею, тому не карали за невиконання норми, а в Чистополі в камерах змушують працювати. Норми дуже високі, тому багато в'язнів їх не виконують, а це дає змогу адміністрації будь-якої хвилини запроторити до карцеру, чи позбавити всього, чого тільки можна, кожного, хто їй чимось не сподобався. Чистопольська тюрма також існує ще з царських часів і удосконалює методи „виховання" з кожним роком.

П.: В яких випадках вживають наручники?

В.: Згідно з інструкціями їх повинні вживати тільки тоді, коли є небезпека для представників адміністрації що в'язень нападе. Але насправді тюремні й табірні власті застосовують наручники, коли їм забагнеться і зовсім не для самозахисту, а як ще один засіб для тортур. Наприклад, в Ізяславі наручники надівали навіть тоді, коли виводили на прогулянку, хоч правилами внутрішнього розпорядку це заборонено. Особисто я відмовився ходити на прогулянки, тому що надівали наручники. Тоді мене покарали за це, кинувши до карцеру на 15 діб.

П.: Чи можете детальніше розповісти, що таке ШІЗО?

В.: ШІЗО — це штрафний ізолятор, тобто, те ж саме, що й карцер. Спеціяльна холодна камера з дерев'яною полицею, котру з шостої ранку до 10-ої вечора тримають піднятою і примкнутою до стіни, щоб в'язень не міг лягти. Згідно з правилами, температура в ШІЗО має бути не нижча, ніж 16 градусів за Цельсієм, однак навесні і восени, тобто в сезони, коли приміщення не опалюються, а вночі трапляються морози, там буває зовсім низька температура. В'язні, котрих часто кидають до ШІЗО, або недоживають до звільнення, або виходять уже непрацездатними. Годують в ШІЗО тільки через день і за дуже низькими нормами. Одним словом, це справжні тортури холодом і голодом, бо теплого одягу також не дають.

П.: Отже вам довелося побувати в таборах особливого режиму як для політичних, так і для кримінальних. Чи є між ними якась різниця?

В.: Різниця є, звичайно. Справа в тому, що на життя і події в таборі впливає не тільки адміністрація, але й контингент в'язнів, котрий нав'язує свої норми і свою психологію. В концтаборі для політичних — люди здебільшого культурні, інтелігентні і високо освічені. Адміністрація змушена дотримуватись культурнішого поводження з в'язнями, боячись розголосу, бо це може пошкодити кар'єрі. Політичні в'язні вміють відстоювати свої права і, що найважливіше, знаходять підтримку в світової громадськості. Кримінальників, звісно, світова громадськість підтримувати не буде, тому всі їхні скарги прокуратура пересилає начальникам, на котрих скаржаться, а вони розправляються з тими, хто писав, на свій розсуд і так, щоб інші бачили та робили висновки. Тому в'язні в кримінальних таборах дуже бояться адміністрації, від деспотії якої нема жодного порятунку.

П.: Кого з українських політв'язнів доводилось вам зустрічати в таборах?

В.: Тут мені пощастило, бо я мав нагоду познайомитися з багатьма, в тому числі з такими українськими патріотами, як Василь Стус, Валерій Марченко, Олекса Тихий, Юрій Литвин, котрих адміністрація уральського концтабору своїми тортурами відправила на той світ протягом одного року. З О. Тихим я перебував в одному концтаборі з 1978 по 1985 рік, коли десь у квітні його забрали до лікарні в дуже тяжкому стані. Після звільнення я довідався, що вже напочатку травня 1985 року він помер. Всі четверо мали тяжку недугу, та незважаючи на це, їх постійно кидали до ШІЗО. Всі вони загинули, як справжні мученики. А трохи згодом у Чистопольській тюрмі помер Анатолій Марченко, котрого також, перед відправкою до тюрми, табірна адміністрація постійно катувала карцером. Отже за його смерть має нести відповідальність як тюремна, так і табірна адміністрація. Василя Стуса три роки підряд позбавляли побачень і посилок, незважаючи на те, що він переніс дві операції на виразку шлунку, мав хворе серце і потребував дієтичного харчування. Адміністрація добре відпрацьованим методом вела його до загибелі. Валерій Марченко та Юрій Литвин померли вже після мого звільнення. Всі четверо загиблих були глибоко віруючими і віддали своє життя за християнську віру і вільну Україну. Пригадую як в 1979 році в сосновському концтаборі Мордовського Дубровлагу всім наказали зняти хрести. Коли ж ніхто не погодився, КҐБіст Тюрін і начальник табору Нєкрасов почали викликати по одному в кабінет і, за допомогою наглядачів, зривати хрестики. Левкові Лук'яненкові заломили руки, декому наділи ланцюги і т.д. Майже всі наші українські політв'язні, котрих я зустрічав у концтаборах, є віруючими. Більшість із них ніколи не бачили церковних обрядів, не знають їх і не розуміють, але вони живуть з вірою в серці.

П.: Чи є які полегшення для віруючих за політики гласности?

В.: Горбачов обіцяв полегшення. Покищо багатьох віруючих звільнили по амнестії та деякі церковні діячі вийшли з підпілля, а що буде далі — покаже час.

П.: Чи доходили листи й поштівки, котрі члени Міжнародної Амнестії надсилали вам і іншим політв'язням?

В.: До 1978-79 року дехто зрідка отримував такі листи, а потім це обірвалося. Проте ми здогадувались, що нам пишуть. Наприклад, одного разу зі мною розмовляв прокурор і кинув таке запитання: „А хто це вам пише з-за кордону?" Таким чином я довідався, що хтось пише не тільки мені, але, очевидно , й до прокуратури.

П.: Представників якої національности найбільше в політичних концтаборах?

В.: Майже 80 відсотків політв'язнів становлять українці, потім ідуть представники Прибалтики, Кавказу і також євреї. Росіяни зустрічаються одиниці в суворих таборах, а в особливому режимі не було жодного, принаймні, тоді, коли там був я.

П.: Які відносини між етнічкними групами в таборах?

В.: Дуже добрі, дружні. Всі вони беруть участь у спільних акціях, захищають одні одних від сваволі адміністрації і т.д.

П.: Деякі кореспонденти американської преси вважають, що вірмени, естонці, литовці й латвійці готові хоч сьогодні відділитися від СССР, а український народ цього не хоче. Що ви можете сказати з цього приводу?

В.: Справа в тому, що народи Прибалтики й Кавказу не мають спільного коріння з росіянами і Москва не може так просто оголосити їх росіянами, а їхні території Росією, як це вона робить з білорусами й українцями. На випадок відокремлення України совєтська імперія втратила б величезну територію і 50 мільйонів населення. Кожному зрозуміло, що кремлівський уряд такої втрати ніколи не допустить. Не випадково за роки радянської влади в тюрмах і таборах знищено мільйони свідомих українців та ще мільйони виморені штучним голодом в 20-их і на початку 30-их років. Протягом 70-ти років совєти негайно ув'язнювали кожного, хто осмілювався відстоювати національні права. Таким чином свідомих українців знищували в різний спосіб, а нове покоління виховувалось у зневазі до всього українського та в пошані до російського. Протягом багатьох років дітям від народження твердять, що їх батьківщина Росія, а Україна є лиш малокультурною окраїною Росії. В наслідок такого виховання несвідомі люди часом соромляться свого українського походження. Не думаю, що їх треба за це звинувачувати, адже їм ніхто ніколи не казав, хто вони і звідки походять. Молодь не знає історії України, або знає з совєтських підручників у спотвореному вигляді.

П.: Що ви можете сказати про Щербицького?

В.: Його не люблять усі, але цей хитрий бюрократ тримає на всіх керівних постах своїх людей, котрі розуміють, що при падінні Щерницького впадуть і вони, тому оберігають його всіляко, створивши „непробивну стіну". Ходять чутки, що його мали зняти після аварії в Чорнобилі, але виявилось, що документи на введення в дію Чорнобильської АЕС він якось ухитрився не підписати. Кажуть, що він завбачливо уникає ставити свої підписи, переважно віддаючи рорзпорядження по телефону. Тому до нього важко підкопатись. Крім того, він розуміє, що в Москви тепер два вибори: або проводити перебудову в Україні, замінивши Щербицького, або залишити його і бути впевненим, що процес українізації не зростатиме. Вони, звичайно, пожертвують перебудовою, аби лиш не прокинулась національна свідомість українців. Згодом, коли вона все ж таки прокинеться, а перебудова стоятиме на місці, впаде зі свого коня і Щербицький.

П.: Тут приїздили Драч і Павличко, котрі казали, що українська мова тепер поширюється. Чи то правда?

В.: Я такого в Києві не помітив. Дитячі садки, школи і вищі учбові заклади продовжуют виховувати дітей російською мовою. Одним словом, далі розмов це покищо не посунулось. Але розмови — це також добре. Як не поговоримо, то й до діла не дійдемо.

П.: Чи правда, що люди хочуть, аби їхні діти вчились російською мовою заради ліпшого становища в житті? І що в них немає пошани до української мови?

В.: Така проблема справді існує . В СССР єдиний капітал людини — це освіта А коли всі учбові заклади переведені на російську мову, то в дітей-випускників національних шкіл обмежені можливості для вступу в той чи інший інситут. Проблема може бути вирішена лише тоді, коли українська мова в Україні стане державною. А за таких умов, як тепер, вимагати національної свідомості від простих людей марна справа. У них інша шкала цінностей, інша психологія. Хоч нам, звичайно, хочеться, щоб на першому місці була національна свідомість.

П.: Як ви ставитесь до культурного обміну між совєтською Україною та українською еміграцією?

В.: Думаю, що це добра справа, котра сприятиме зближенню і кращому розумінню умов і психіки одних і других. Врешті, це ж той самий народ, розділений лихоліттями, тому всіляке спілкування лише сприятиме його возз'єднанню. При наймні, це ніяк не зашкодить.

П.: Які ваші пляни на майбутнє тут, в Америці?

В.: Мені хочеться написати книгу споминів, щоб розповісти людству, що побачив і пережив за минулі роки. Можливо це якось допоможе людям знайти спосіб і побороти все оте зло. Крім того, я пляную влаштуватися на якусь працю, котра була б корисною як американському так і українському народові.

П.: Чи можете розповісти щось про УКК в Києві?

В.: Український Культурологічний Клюб — явище дуже цікаве , але влада не злюбила його з першого дня. Спочатку його оголосили сіоністською органі - зацією, а коли це не спрацювало, почали звинувачувати в антисемітизмі. Одним словом, влада вишукує спосіб для розправи над членами цього клюбу, котрі насправді ніяких законів не порушують, а навпаки, всіляко намагаються сприяти гласності й перебудові.

П.: Кому, на вашу думку, вигідний конфлікт між єврейським і українським народами?

В.: Це вигідно тільки совєтському імперіялістичному урядові. Наш український народ має ті ж самі проблеми, що і єврейський. Обидва народи потребують національних шкіл, театрів, церков, і т.д. і Кремль боїться, щоб вони не об'єдналися в боротьбі за національні права.

Дякуємо, Олексо Григоровичу, за цікаве інтерв'ю. Бажаємо успіху на цій, хоч і чужій, але гостинній землі.

Українська Вільна Академія Наук у США

повідомляє, що

на 1989-90 академічний рік із

СТИПЕНДІЙНОГО ФОНДУ

ім. світлої пам'яти видатного вченого-професора, доктора

Антона Степановича Синявського

буде виділено

дві або три стипендії по 1500 дол. кожна

для студентів — кандидатів на науковий ступінь доктора (graduate student) **або молодих науковців із українознавчих дисциплін: історії, археології, економічних наук, мови і літератури.**

Апліканти мусять бути горожанами або сталими мешканцями США або Канади. Вони повинні надіслати:

1. Автобіографію
2. Копію академічного свідоцтва з університету (Graduate School)
3. Листа-рекомендацію від свого академічного дорадника (Academic adviser)
4. Листи-рекомендації від двох професорів, які добре знають академічну або наукову роботу аплікантa.

Конкурс відбуватиметься **з 20-го жовтня 1988 р. до 20-го січня 1989 р.**

Зголошення надсилати:

PROF. WASYL OMELCHENKO
Ukrainian Academy of Arts and Sciences
206 West 100th Street, New York, N.Y. 10025. U.S.A.

Українська Вільна Академія Наук у США
і Східньоевропейський Дослідний Інститут
ім. В. К. Липинського

мають шану запросити Українське Громадянство на

НАУКОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ

на тему:

„Сучасний стан в Україні"

Конференція відбудеться

12 та 13 листопада 1988 р.
в приміщеннях УВАН

ПРОГРАМА:

Субота, 12-го листопада
І. 4-6 год. по пол.:
1. Відкриття .... *Ярослав Білінський*, Президент УВАН
2. КРУГЛИЙ СТІЛ ПРО СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ
   Участь беруть:
   Ярослав Білінський (головує);
   Михайло Воскобійник, проф.-емерит Центрального Стейтового Університету Коннектикат;
   Ярослав Пеленський, професор Університету Айова;
   Олександер Мотиль, проф.-асистент Колюмбійського Університету.

ІІ. 6:30-8:00 веч.:
Головує *Ярослав Пеленський*, Президент Східньоевропейського Інституту ім. В. К. Липинського
Доповідь *Григорія Грабовича*, професора Катедри Літератури ім. Дмитра Чижевського при Гарвардському Університеті, на тему: „УКРАЇНА, ДІЯСПОРА Й УКРАЇНСЬКА НАУКА"

ІІІ. Неділя, 13 листопада
1:00-3:00 по пол.:
Головує *Михайло Борецький*, Третій Віцепрезидент УВАН
Доповіді:
Олександер Вороняк, професор Католицького Університету Америки:
„ДЕМОГРАФІЧНІ ЗМІНИ В УКРАЇНІ ЗА ЧАС СОВЄТСЬКОЇ ВЛАДИ"
Михайло Борецький, професор Католицького Університету Америки:
„ЕКОНОМІЧНА ПЕРЕБУДОВА В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, ВИМОГИ Й ПЕРСПЕКТИВИ"
Лев Мельник, професор Університету Сінсінаті:
„ЗМІНИ В СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ І БЮДЖЕТОВІ ПОВ'ЯЗАННЯ"

ІУ. 3:30-5:30 по пол.:
КРУГЛИЙ СТІЛ ПРО СУЧАСНУ ЛІТЕРАТУРУ В УКРАЇНІ.
участь беруть:
Яків Гурський, Науковий Секретар УВАН (головує);
Микола Руденко,
Остап Тарнавський,
Богдан Бойчук

У. Закриття .... *Ярослав Пеленський*, Президент Східньоевропейського Інституту ім. В. К. Липинського

Перекуска

Адреса УВАН: 206 Захід 100 вул., Ню Йорк, Н. Й.
Тел.: (212) 222-1866

Українські „Думи" на сценах англійських театрів

Соліст-бандурист Володимир Луців

Український музичний твір, історична баляда, надзвичайна й важлива музична форма – українська „Дума" — була поширена в Україні козаками, а пізніше кобзарями, почавши вже від XVI століття. Уперше про „Думу" згадується в „Анналах" польського історика Сарницького у 1578 році, який пише там про „Думу на смерть двох братів Струсів", у боротьбі з Волохами в 1506 році. Характеристичними прикметами „Дум" є їх високий моральний і естетичний рівень, спосібність характеризувати двох героїв індивідуально і психологічно. „Думи" наповнені ідеалами свободи та побратимства. Для них відсутні мітологічні постаті, їхні герої — це люди, представники певної історичної епохи.

„Думи" є продовженням народного фолкльору періоду Київської Руси із своїми оспівуваннями весни, „обжинковими піснями", колядами та літературним твором „Піснею про похід Ігоря". Хоч, як згадано, „Дума" в Україні була знана століттями, поза межами України про неї довідалися щойно з кінцем минулого століття. І то з часу, коли у 1873 році на Третій Археологічній конференції у Києві виступив Микола Лисенко, відомий український композитор, етнограф і творець українського стилю у музиці. Там він дав доповідь про історичні баляди і „Думи", які він, між іншим, записав від славного кобзаря Остапа Вересая. Його доповідь була доповнена живими ілюстраціями цих „Дум", які Остап Вересай виконав у супроводі своєї бандури. Доповідь Лисенка і виконання Вересаєвих „Дум" викликали у присутніх справжнє захоплення, що у свою чергу підтвердила навіть чужинецька преса. Відомий Алфред Рамбо писав про цю подію у „Ревю де ля Монде", що появлявся у Парижі. Була також прихильна рецензія у Лондонському журналі „Атенеум Джурналь". У тому часі етнографи думали, що Вересай — це останній кобзар та що з його відходом „Думи" підуть у забуття. Від того часу минуло більше 100 років, але „Думи" далі живуть у нашому народі завдяки сучасним кобзарям-бандуристам. А цю надзвичайну музичну форму пропагують серед своїх і чужих невелике число бандуристів.

У мальовничому південноанглійському місті Чічестер, відомому із своїх частих музичних фестивалів, 18 і 19-го листопада у „Чічестер Фестиваль Театрі" кобзар Володимир Луців виступить перед англійською публікою з „Думами" та піснями у супроводі бандури. Володимир Луців вже понад 40 років пропагує з великим успіхом „Думи" та взагалі українське мистецтво і культуру. Він один із небагатьох професійних бандуристів і співаків у вільному світі, який глибоко розуміє і передає сучасному слухачеві ці первісні музичні твори українських кобзарів. В англомовній Енциклопедії України під заголовком „Кобзарі" згадується, що поміж невеликим числом кобзарів, які культивують цього жанру кобзарське мистецтво, видніє прізвище Володимира Луціва. Треба згадати, що він мав успішний виступ з бандурою 30-го серпня ц.р. у відомій Лондонській концертовій залі Барбікан Голл. Його концерти складалися із пісень у супроводі бандури, а також він виконав в'язанку відомих українських мелодій. Треба з приємністю додати, що його голос не втратив ні своєї колишньої чистоти, ні ніжности, ані сили звуку. Як тоді, так і у Чічестер він виступить як гість-артист у програмі танцювально-вокального ансамблю „Мазепа". Хореографом цього успішного ансамблю є Павло Тарас, директор театральної агенції „Студіо"

Володимир Луців записав на стрічку в'язанку українських мелодій у супроводі бандури, яку можна буде почути на телевізійних екранах Великобританії, Канади та інших країн. Йдеться тут про фільм про Україну і Українську Церкву. Показ його плянується з початком наступного року.

Ростислав Глувко

Листопад — це місяць Українських Воєнних Інвалідів.

Вшануйте в листопаді велику жертву своїх інвалідів Визвольних Змагань і зложіть щедрий даток на Національний Листопадовий Дар Українським Воєнним Інвалідам.

Датки проситься пересилати на адресу:

SOCIAL SERVICE OF UWV, 1321 W. Lindley Ave., Philadelphia, Pa. 19141

Крайовий Комітет Тисячоліття Християнства в Україні повідомляє, що висвітлювання відеозаписів чи слухання звукозаписів з імпрез Тисячоліття у Вашінґтоні 7-9-го жовтня ц.р., в комерційних цілях може наразити дані особи і комітет на легальні труднощі.

Крайовий Комітет Тисячоліття Християнства в Україні

МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ справ СССР Едуард А. Шеварднадзе заявив під час інтерв'ю з кореспондентом мадярської газети „Мадьярорсаг", що в недалекому майбутньому Совєтський Союз плянує значно зменшити свої військові контингенти в країнах Східньої Европи, або цілком їх вивести. Цей процес, на його думку, може розпочатися через один-два роки, якщо Схід і Захід будуть зі собою співпрацювати і якщо переговори про зменшення війська Варшавського Пакту і Північно-Атлантійського Оборонного Союзу (НАТО) завершаться успішно. Совєтський міністер закордонних справ додав, що країнам НАТО треба подумати над зменшенням свого війська, бо одностороннє відтягнення війська є небезпечним потягненням. На думку Шеварднадзе виведення війська може розпочатися з Мадярщини, а потім прийдуть на чергу Східня Німеччина, Чехо-Словаччина, Польща. В Мадярщині стаціонує 65,000 совєтського війська.

У цьому Ювілейному році Тисячоліття Хрищення Руси-України школа українознавства Т-ва „Рідна Школа" веде свою працю під знаком цієї неповторної дати, а цьогорічні абітурієнти мають особливий привілей закінчувати 11-річні студії українознавства саме в цьому пам'ятному році.

Цьогорічними абітурієнтами, які успішно склали письмові й усні матуральні іспити, є: Орест Григорій Голубець, Адріян Марко Захарій, Лариса Тетяна Космос, Ольга Марія Лаврів, Наталія Панчишин, Маркіян Дарій Топорович, Роман Данило Фельків та Аня Катерина Худоба.

Матуральна Комісія, перед якою учні здавали іспити, працювала в складі д-р Олени Шанко, інспектора з рамени шкільної ради, Василя Іванчука, директора школи українознавства (українська мова), д-ра Вірослава Костя, опікуна кляси (історія й географія України), Софії М. Бури (українська література) й Ольги Кость (українська культура). Завершенням іспитової програми був випускний вечір з роздачею матуральних свідоцтв і дипломів, який відбувся 9-го червня в репрезентативному ресторані „Керрі Черіно" о годині 7-ій вечора.

Абсольвенти, засівши при окремому столі, нетерпеливо очікували кінцевих вислідів своєї наполегливої праці та складених матуральних іспитів у квітні й травні цього року.

Абсольвенти школи українознавства у Клівленді

Абітурієнти школи українознавства Товариства „Рідна Школа" у Клівленді, Огайо.

Програму випускного Вечора відкрив його господар д-р Орест Голубець і в короткому вступному слові підкреслив вартість здобування освіти з різних ділянок українознавства, бо вона формує світогляд молодої української людини. Склавши гратуляції абсольвентам і їхнім батькам, підніс тост многоліття. З черги з коротким словом-привітом виступив голова Т-ва „Рідна Школа" д-р Богдан Дубас, вітаючи градуантів, їхніх батьків, дирекцію і вчителів школи українознавства та складаючи усім з цієї нагоди гратуляції.

Слово директора школи Василя Іванчука переплетене дотепами деяких фрагментів рідношкільного життя, було висловом признання для учнів, батьків та вчителів, які вклали максимум праці, щоб матуральні іспити могли пройти з належним успіхом.

Д-р Вірослав Кость, як господар цієї відносно невеликої, але амбітної кляси, підкреслив важливість витривалости у студіях, бо тільки завдяки їй можна завершити намічену ціль у життєвих стремліннях молодої української людини.

Присутній на вечорі д-р Вальтер Ольшевські — керівник шкільної ради міста Парми, з якою „Рідна Школа" від довгих років тісно співпрацює, передав привіт від цієї місцевої американської шкільної кураторії. Він підкреслив успішність навчальної програми і ствердив, що випускники „Рідної Школи" повинні служити прикладом, гідним наслідування для своїх товаришів-ровесників. Слідував теж привіт від Джеймса Дайвера, директора „Норманді Гай Скул" у Пармі, в якій приміщуються кляси українознавства.

Від кляси абсольвентів виступив зі словом Адріян Захарій, із вдячністю згадуючи довголітні зусилля батьків, директора й учителів, які з відданістю трудилися і кожночасно допомагали в здобутті знання з українознавства. З почуттям гумору згадував він минулі роки й деякі події із свого побуту в „Рідній Школі".

З рамени батьківського комітету зі словом витупив д-р Ігор Захарій, підкреслюючи радість з приводу цієї градуації й складаючи подяку для директора і вчителів за їхню дбайливу опіку і працю над вихованням рідношкільної молоді.

Слідувала спільна вечеря, що її започатковано й закінчено молитвою. Роздачу свідоцтв іспиту зрілости, табльо й пам'яток доверщив дир. Василь Іванчук. Від шкільної ради м. Парми В. Ольшевські вручив абсольвентам англомовні дипломи, на підставі яких вони одержать кредити в університетах. Дарунки-пам'ятки для вчителів від кляси абсольвентів передали її учні з подякою.

Треба відзначити, що батьківський комітет випускної кляси вложив багато дбайливої праці в підготову різних проєктів. Одначе праця цього комітету ще не закінчена. Згідно з традицією „Рідної Школи" в Клівленді, найближчою й останньою імпрезою є випускна забава з презентацією абсольвентів і під знаком цієї імпрези проходять тепер тут наполегливі приготування. Баль випускників „Рідної Школи" завжди втішається великою популярністю серед молоді й старших — тож очікуємо всіх на цій імпрезі, що відбудеться в суботу, 26-го листопада, в залі Астродому св. Йосафата при 5720 Стейт Ровд у Пармі о годині 8:30 вечора.

(смб)

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу ПАССЕЙК, Н. Дж.

повідомляє, що

ОРГАНІЗАЦІЙНІ НАРАДИ ОКРУГИ

— відбудуться —

в неділю, 13. листопада 1988 р., год. 3-тя по пол. в залі Української Централі

240 Hope Avenue, Passaic, N.J. 07055

В нарадах зобов'язані взяти участь члени Управи Окружного Комітету, відділові урядовці та делеґати 31-ої Конвенції наступних Відділів:

42, 134, 182, 394

Гостей, членів Українського Народного Союзу радо вітаємо.

НА ПОРЯДКУ НАРАД:

1. Відкриття
2. Відчитання і прийняття протоколу з попередніх Зборів
3. Перегляд організаційної праці Округи у 1988 році
4. Доповідь головного касира УНСоюзу УЛЯНИ М. ДЯЧУК
5. Обговорення загальних союзових справ
6. Схвалення пляну організаційної праці на останні місяці біжучого року
7. Внески, запити
8. Закриття нарад

У нарадах візьме участь:

Уляна М. Дячук, головний касир УНС

ЗА УПРАВУ ОКРУГИ:

Іван Хомко, *голова*
Василь Марущак, *секретар* **Юліян Котляр,** *касир*

Примусили...

(Закінчення зі стор. 2)

правління Спілки письменників України. Складається враження, що деякі товариші, в тому числі з літературного і навкололітературного середовища, прикриваючись лозунгами перебудови, більше дбають про особисті амбіції, ніж про конструктивне розв'язання проблеми". І впертий русифікатор України хоч змушений під тиском українського патріотичного суспільства і не без наказу з Москви, (що затривожилась станом справ імперії), хоч далі говорив про заходи, що будуть зроблені в користь „українізації", то все таки заповів цю нещасну двомовність. Він продовжував: „...Ми будемо створювати всі умови для гармонійного, природного розвитку національно-російської двомовности і активного функціонування української мови в різних сферах державного, громадського та культурного життя. Буде також всіляко заохочуватись вивчення української мови представниками всіх націй і народностей, які проживають у республіці. Виявляючи турботу про розвиток української культури і мови, важливо враховувати, що мовні проблеми зачіпають інтереси мільйонів людей різних національностей, які живуть в Україні. І надалі належна увага приділятиметься вивченню російської мови, як випробуваного засобу міжнаціонального спілкування. Як підкреслюється в резолюції партконференції 'Про міжнаціональні відносини', турботу про розвиток рідної мови не можна протиставляти демократичним принципам вільного вибору мови навчання. Будь-які спроби адміністрування в цій надзвичайно делікатній сфері людських взаємовідносин можуть викликати тільки зворотну реакцію-прояв націоналістичних, шовіністичних почуттів".

Цікаво, що цих спроб не побоялися секретарі компартій Естонії, Латвії і Литви, там не менший відсоток росіян у порівнянні з Україною, очевидно вони, мабуть, добро своїх народів ставлять на перше місце в цей час, як для хахла Щербицького матушка Расєя — перша. Цю істину він хитро-мудро мотивує „Інтернаціоналізмом", мовляв „інтернаціоналістам повинні бути рівною мірою важливі й дорогі інтереси всіх націй і народностей. І іншого підходу тут бути не може"...

Не треба сумніватися, що вже невдовзі прийдеться Щербицькому, або може його наступникові, признати „про чергові недоліки і прорахунки" через, які далі неоправдано злочинний режим усіми можливими засобами звужує сферу застосування української мови в Україні.